

"Meleklerin bir kısmı âbiddirler, diğer bir kısmının ubûdiyetleri ameldedir. Melâike-i arziyenin amele kısmı bir nevi insan gibidir..." Devamı ile izah eder misiniz?

"Meleklerin bir kısmı âbiddirler, diğer bir kısmının ubûdiyetleri ameldedir. Melâike-i arziyenin amele kısmı bir nevi insan gibidir. Tâbir câiz ise, bir nev'i çobanlık ederler. Bir nev'i de çiftçilik ederler. Yani, rûy-i zemin umumî bir mezraadır. İçindeki bütün hayvânâtın taifelerine Hâlık-ı Zülcelâl'in emriyle, izniyle, hesabiyle, havl ve kuvvetiyle bir melek-i müekkel nezaret eder. Ondan daha küçük, her bir nevi hayvânâta mahsus, bir nevi çobanlık edecek bir melâike-i müekkel var."

"Hem de rûy-i zemin bir tarladır; umum nebâtât onun içinde ekilir. Umumuna Cenâb-ı Hakk'ın nâmiyle, kuvvetiyle nezaret edecek müekkel bir melek vardır. Ondan daha aşağı bir melek bir taife-i mahsusaya nezaret etmekle Cenâb-ı Hakk'a ibadet ve tesbih eden melekler var. Rezzâkiyet arşının hamelesinden olan Hazret-i Mîkâil Aleyhisselâm şunların en büyük nâzırlarıdır."

"Meleklerin çoban ve çiftçiler mesabesinde olanlarının insanlara müşabehetleri yoktur. Çünkü; onların nezâretleri sırf Cenâb-ı Hakk'ın hesabiyledir ve O'nun nâmiyle ve kuvvetiyle ve emriyledir. Belki nezaretleri, yalnız Rubûbiyet'in tecelliyatını, memur olduğu nevide müşâhede etmek ve kudret ve rahmetin cilvelerini o nevide mütalâa etmek ve evâmir-i İlâhiye'yi o nev'e bir nevi ilham etmek ve o nev'in ef'âl-i ihtiyâriyesini bir nevi tanzim etmekten ibârettir. Ve bilhassa zeminin tarlasındaki nebâtâta nezaretleri, onların tesbihat-ı mâneviyelerini melek lisaniyle temsil etmek ve onların hayatlarıyla Fâtır-ı Zülcelâl'e karşı takdim ettiği tahiyyât-ı mâneviyelerini melek lisaniyle ilân etmek; hem onlara verilen cihâzâtı hüsn-ü istîmal etmek ve bazı gayelere tevcih etmek ve bir nevi tanzim etmekten ibârettir. Melâikelerin şu hizmetleri, cüz'-i ihtiyârîleriyle bir nevi kisbdir. Belki bir nevi ubûdiyet ve ibâdettir. Tasarruf-u hakîkileri yoktur. Çünkü; her şeyde Hâlık-ı Külli Şey'e has bir sikke vardır. Başkaları parmağını îcada karıştıramaz. Demek, melâikelerin şu nevi amelleri ise, onların ibâdetidir. İnsan gibi, âdetleri değildir."(1)

Önce melâike konusunda âlimlerimizden bazı nakiller yapalım:

Melâike, hem “elçi”, hem de “kuvvet” mânasına gelir. Nuranî ve lâtif cisimlerdir. Çeşitli şekillere girebilirler.

Vazifeleri sadece tesbih ve ibadet olan melekler olduğu gibi, dünyanın işlerini gören melekler de vardır.

Üstat Hazretlerinin de ifade ettiği gibi, “**Nihayetsiz melâike envâr**” mevcuttur. Tefsir âlimleri bu nevilere en meşhurlarını şöylece sıralamışlardır:

- Arşı taşıyanlar, Kürsiyi taşıyanlar, Arşın etrafında Rablerine devamlı hamd ve tesbih edenler, peygamberlere vahiy getirenler, ruhları kabzedener, amelleri yazanlar, cennet ehline hizmet edenler, cehennem ehline azap verenler, dünyanın işleriyle görevli olanlar, harplerde Müslümanlara yardım edenler, şuursuz zikirleri şuurla temsil edenler ...

Meleklerin kuvvet sahibi olduklarına ve bu kuvvetleriyle iş gördüklerine delil olarak, Arşı ve kursiyi taşımaları, İsrail’in (as.) sura üflemesiyle göklerde ve yerde olan herkesin ölmesi, Cebrail’in (as.) Lût kavminin dağlarını ve beldelerini yerinden sökmeleri gösterilmektedir.

Ankebût sûresinde şöyle buyrulmaktadır:

“Artık hepsini de kendi günahlarıyla yakaladık. Onlardan bazıları üzerine bir rüzgâr gönderdik ve bazılarına şiddetli bir ses tutuverdi ve bazısını da yere batırdık ve onlardan kimisini de gark ettik. Ve Allah onlara zulmeder olmadı. Fakat onlar kendi nefislerine zulmediciler oldular.”(Ankebût, 29/40)

Ayette, “**yakaladık, gönderdik**” gibi çoğul ifadelerin kullanılması, iki şekilde yorumlanıyor: **Birisi**; Cenâb-ı Hak izzet ve azametini böylece dikkatleri çekiyor. Türkçemizde, bir kişiye hürmet maksadıyla “sen” yerine “siz” diye hitap etmemiz gibi.

İkinci manaya göre; Allah bu kahırları meleklerine emrederek icra etmiş, çoğul ifade kullanmakla onların da bu işte görev yaptıklarına ve kuvvetlerini kullandıklarına işaret etmiştir.

Bu kısa açıklamadan sonra, metni kısaca tahlil edelim:

“Meleklerin bir kısmı âbidirler, diğer bir kısmının ubûdiyetleri ameldedir.

Melâike-i arzîyenin amele kısmı bir nevi insan gibidir. Tâbir câiz ise, bir nev'i çobanlık ederler. Bir nev'i de çiftçilik ederler."

Meleklerin büyük bir kısmı daima Hakk'ı zikretmekte, teshih ve hamd etmektedirler. Diğer kısmının ise *"ubûdiyetleri ameldedir"*, yani kendilerine emredilen görevi yerine getirmekle ibadetlerini yapmış olurlar. Üstat Hazretleri buna, insanların çobanlık ve çiftçilik yapmalarını örnek vermekle birlikte, dersin devamında şu açıklamayı getirir:

"Meleklerin çoban ve çiftçiler mesabesinde olanlarının insanlara müşabehetleri yoktur. Çünkü; onların nezâretleri sırf Cenâb-ı Hakk'ın hesabıyledir ve O'nun nâmiyle ve kuvvetiyle ve emriyledir. ..."

Bu konuda Üstadımızın şu ifadelerini de hatırlamak gerekiyor:

"... Halbuki, ins ve cin, şu nihayetsiz vazifeye, şu haşmetli nezarete ve şu vüs'atli ubudiyete karşı milyondan birisini ancak yapabilir. Demek bu nihayetsiz ve mütenevvi vezaiife ve ibâdâta, nihayetsiz melâike envâi ve ruhaniyat ecnâsı lâzımdır."(2)

Meleklerin nevileri nihayetsizdir. Zira, bu kâinatta, özellikle de yeryüzü meşherinde Cenâb-ı Hakk'ın, birbirinden farklı, birbirinden güzel ve sanatlı sonsuz eserleri sergilenmektedir. İnsanların ve cinlerin bu sonsuz eserleri temaşa etmeleri yeterli olmuyor. Bu görevi ancak, nihayetsiz melâike envâi yapabilir.

Üstadımızın ifade ettiği gibi, bir yağmur tanesine mükkel olan melek, arşa mükkel meleğin cinsinden değildir.

Kâinatın bir küçük misali olan insan üzerinde konuşacak olursak, insanın her bir organı ayrı bir sanat mucizesidir. İnsan bedenini anlamak için birbirinden farklı bilim dalları teşekkül ettiği gibi, o organlardaki sanat inceliklerine karşı tesbih, tekbir ve hamd ile mukabele edecek melekler de birbirinden farklı olacaktır. İnsanın tüm bedenine mükkel bir melek olduğu gibi, her bir organına, belki her bir hücreğine mükkel melekler de bulunacaktır.

Metinden aktardığımız kısımda da, yeryüzünün tümüne mükkel bir melek olduğu gibi, her bir canlı nevine mükkel meleklerin de bulunduğu beyan edilmiştir.

Meleklerin Kuvveti:

Meleklerin kuvvetleri olmakla birlikte, bu kuvvetlerini ancak Allah'ın izniyle ve sadece emredildikleri zaman kullanırlar. Bunun dışında, vazifeleri sadece nezaret etmektir. **“Esbab bir perdedir, iş gören kudret-i Samedaniyedir.”** hakikati, bir yönüyle meleklerin iş görmelerine de örnek olabilir. Bunun en açık örneği Azrail Aleyhisselamın ruhları kabzetmesinde görülür.

Ayet-i kerîmede ruhları Allah'ın aldığı açıkça beyan edildiğine göre, Azrailin vazifesi sadece bu İlâhî icraatı müşahede etmekten ibaret kalır. Ölüm meleği, ruhları Allah'ın verdiği kuvvetle ve onun emriyle aldığından, bu icraatı bizzat Cenab-ı Hak yapıyor demektir.

“Allah, (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölmeyenlerinkini de uykularında alır. Ölümüne hükmettiklerinin ruhlarını tutar, diğerlerini belli bir süreye (ömürlerinin sonuna) kadar bırakır. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.”(Zümer, 39/42)

“Belki nezaretleri, yalnız Rubûbiyet'in tecelliyatını, memur olduğu nevide müşâhede etmek ve kudret ve rahmetin cilvelerini o nevide mütalâa etmek ve evâmîr-i İlâhiye'yi o nev'e bir nevi ilham etmek ve o nev'in ef'âl-i ihtiyâriyesini bir nevi tanzim etmekten ibârettir.”

Üstad'ın bu ifadelerinden anlaşıldığı gibi, meleklerin vazifeleri sadece memur oldukları nevideki rububiyet tecellilerini temaşa ve mütalaa etmekle kalmıyor, ayrıca o nevin bütün fertlerinin ihtiyarî fiillerinde onlara, ilham yoluyla, bir bakıma yol göstermiş oluyorlar. Burada söz konusu olan, insanların ihtiyarî fiillerinden ziyade hayvanların faaliyetleridir. Hayvanlarda da küçük mikyasta bir ihtiyar vardır. Yanına yaklaştığınız bir kuşun uçarak sizden uzaklaşması bir ihtiyar ile gerçekleşir. O kuşa akıl olmadığına göre, bu ihtiyar akıl yoluyla verilmiş bir karara dayanmaz. Arının ilhama en ileri bir manada mazhar olması gibi, bu kuş da aynı ilham ile düşmanını hissetmiş, uçarak ondan uzaklaşmıştır.

“Melâikelerin şu hizmetleri, cüz’-i ihtiyarîleriyle bir nevi kisbdir.”

Meleklerin amele kısmının vazifeleri, İlâhî emre muhatap olduklarında iradelerini kendilerine verilen görevi yapmaya yönlendirmeleridir. Bundan sonraki safhada bütün iş İlâhî kudretle görülmektedir.

“Bir nevi kisbdir” ifadesiyle insan iradesine atıf yapılmış oluyor. Bilindiği gibi, hayrı da şerri de Allah yaratır. İnsan sadece bir iş yapmaya meyleder, iradesini o sahada kullanmaya yönlendirir. Ondaki bütün işler İlâhî kudretle yapılır. İnsanın kudreti Allah’ın kudret sıfatının bir tecellisidir.

Güneşin ışığını aksettiren bir aynanın herhangi bir mekânı aydınlatmasında, gerçek aydınlatıcı, ayna değil, güneş olduğu gibi, bir işin icra edilmesinde de insan kudreti o ayna görevini yapmaktadır. İşte meleklerin hizmetlerinde de “bir nevi kisb” söz konusudur. Onlar da bir emri yerine getirmede kisbten öte bir tesire sahip değildirler. Meleklerle atfettiğimiz bütün işler Allah’ın kudreti ve iradesiyle yapılır, yaratılır.

“Demek, melâikelerin şu nevi amelleri ise, onların ibâdetidir. İnsan gibi, âdetleri değildir.”

Meleklerin yaptıkları işler, doğrudan, ibadettir. Zira, İlâhî emre uyularak yapılmışlardır. İnsanların âdet olarak yaptıkları işler ise ancak “*niyet ile*” ibadet hükmünü alabilir. Aksi hâlde ibadet sayılmazlar. Mesela, insanın yürümesiyle bir meleğin bir mekândan diğerine uçuşması arasında fark vardır. Meleğin uçuşması kendi kararıyla değil, Allah’ın izni ve emriyle olduğundan bu uçuşma fiili aynı zamanda bir ibadettir. İnsanın yürümesi ise ancak hayırlı bir iş yapmaya niyet ederek yola çıktığında ibadet hükmüne geçer; aksi hâlde ibadet sayılmaz.

Meleklerin ibadetleriyle insanların ibadetleri arasındaki önemli bir fark da şudur:

İnsanlara bir İlâhî emir tebliğ edildiğinde, insanın kalbiyle nefsi arasında bir münazara başlar. Kötülüğü emreden nefis, ibadete karşı çıkar. Nefis ve şeytanın engellemelerine rağmen yapılan “*insan ibadeti*”, bu engellemelerle hiç karşılaşmayan, aksine büyük bir zevk ile yapılan “*melek ibadetinden*” çok farklıdır.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Yirmi Dördüncü Söz, Dördüncü Dal.](#)

(2) bk. [age., On Beşinci Söz.](#)